

*Jussi Rautsi, Jeja-Pekka Roos,
Sauli Rouhinen, Mikael Sundman
ja Paavo Uusitalo*

Arkkitehdit; käsiyöläismestareista tohtoreiksi (osa II)

Yhteiskuntasuunnittelu -lehden toimitus käy toistamiseen ratkomaan arkkitehtiväitöskirjojen ongelmatiikkaa. Kaksiosaisen artikkelin edellisessä osassa (YS 3/85) esitettiin ikäänkuin saunan lauteilta eräitä mahdollisia selityksiä väitöskirjatulvalle. Jeja-Pekka Roos esitti arvionsa kolmesta väitöskirjasta. Arviointi jatkuu tällä neljällä kertaa väitöskirjalla. Suhtautuminen väitteleviin arkkitehteihin on toimituksen piirissä ollut hieman ristiriitaista. Miksi, selviää jäljempänä.

Kritiikki — toinen erä

Nyt tarkasteltavien neljän väitöskirjan tutkimusongelmat ovat kiinnostavia ja tärkeitä. Heikki Kukkonen tutkii mielenkiintoisten kokeiluprojektien avulla asuntotuotannon asiakasproblematiikkaa itesesuunnitteluprosessissa. Pyrkinessään selvittämään tulevan asukkaan mahdollisuuksia osallistua täysivaltaisesti suunnitteluprosessiin hän itse asiassa tulee ottaneeksi kantaa arkkitehdin ammattikäytäntöön. Jorma Mänty pyrkii filosofoivassa tutkielmassaan käsitteellistämään

arkkitehtuurin jonkinasteisena teoreettisena ja käytännöllisenä osotaliteettina. Hän ei suhteuta arkkitehtuuria ihmis-, luonnon- eikä teknisiin tieteisiin vaan arkkitehtuuria ja kaupunkisuunnittelun omaan käytäntöön, sen periaatekeskusteluun. Terttu Pakarisen huolena on Männyn tapaan arkkitehtien eksynyt, rajoittunut tai vie-raantunut ammatti-identiteetti.

Molempia jälkimmäisiä väittelijöitä huolestuttaa arkkitehtuurin kohteen supistuminen yksittäisiin rakennuksiin tai kaupungin fragmentteihin sekä arkkitehtisuunnittelun kaventuminen yhdyskuntasuunnittelusta pelkäsi rakennussuunnitelluksi. Pakarisen tutkimus on arkkitehtien uuden ammatti-identiteetin rakentamisen kannalta kuitenkin perustavampi, kiinnostavampi ja konkreettisempi kuin Männyn filosofisten harjoitelmien kokoelma. Valitettavasti Pakarisen väitöskirja jäänee vain perin harvojen arkkitehtien harrastukseksi.

Uutta kansanarkkitehtuuria ITSULLA

Heikki Kukkosen väitöskirjan tee-

ma ei ole tyhjänpäiväinen, joskin käsittely — varsinkin väitöskirjaksi — on kevyehköä. Kukkosen tavoitteena on kehittää osallistuvan suunnittelun metodi, joka soveltuisi asumisen ja asuinympäristön suunnittelun apuvälineeksi maallikoille. Kukkosen lähtökohdan mukaan jokaisessa meissä on suunnittelijan vikaa, mutta puuttuu kieli, jolla ilmaisimme asumistarpeemme ja -tavoitteemme. Kukkonen on kehittännyt ja kokeillut arkkitehtiavusteista menettelytapaa, jolla kielenkäännöstehtävä onnistuu.

Parhaimmillaan — niin Kukkonen uskoo — itesesuunnittelumenettely tuottaa uutta kansanarkkitehtuuria mahdollistamalla ihmisten omaehtoisen ympäristön muokkauksen. Päästäisiin samaan tilanteeseen kuin ennen teollisen rakentamisen kautta, joka ratkaisi kansanarkkitehtuurin kehityksen. Sankariarkkitehdin sijalle astuu kansansankariarkkitehti. Arkkitehti on välttämätön, mutta kansan palvelijana, sen puolestapuhujana. Itsesuunnittelumenettelyllä käytännön tarpeet voidaan ottaa huomioon paremmin kuin normaalisuunnittelussa, se on

herkempi tarpeiden vaihtelulle. IT-SU-menettelyllä päästään mielekkäällä tavalla eroon laatikkokeskinkertaisuudesta.

Itsesuunnittelumenettely vastaa todellisiin haasteisiin ja tarpeisiin. Sen rajoja voidaan kuitenkin venyttää vain tiettyyn määrään. Kukkonen yrittää ja lupaa enemmän.

ITSUlla ei varmastikaan luoda uutta kansanarkkitehtuuria. Sillä ei laajenneta asukkaan vapauden valtakuntaa valtion puolelle, vaikka arkkitehtivastaja raivaisikin hänen puolestaan rajottavaa normiviidakkoa. Kukkonen näkee valtion/yhteiskunnan rajoittavana eikä asukkaan potentiaaleja vapauttavana tekijänä.

ITSU-prosessissa mukana olevat oppivat varmasti toisistaan, asumisesta, asuinympäristöstä ja suunnittelustakin huomattavan paljon. Prosessi on yhteisöllinen, varsinkin jos sitä seuraa yhteinen rakentamisperiodi. Kestäviksi yhteistyöperusteiksi prosessista ei kuitenkaan ole. Rakentaminen ja asuttaminen on Suomen oloissa kaikissa muodoissaankin ponnistus, joka keskittää ihmisten aktiviteetin asuntoon ja asuinympäristöön enintään muutamiksi vuosiksi. Jatkossa yhteisöllisyyden taloudellinen perusta kaipaa työpaikkatäydennystä, kollektiivikulutusta ja yhteisiä taloudellisia intressejä.

Yhteisöllisyys on Kukkoselle ilmeisesti esiteoreettinen aattellinen sitoumus. Tiivis asukas yhteisö nähdään puskurina (minibuffer) pahaa valtiota vastaan, mutta tätä asetelmaa ei problematisoida. Yhteiskunta ei kuitenkaan voi eikä pidä sulkeistaa ulkopuolelle. Terttu Pakarisen resepti on täysin päinvastainen: suunnittelun perspektiivi on nostettava alueesta yhteiskuntaan. Asumisen ongelmat eivät ratkea asuin-aluekohtaisesti.

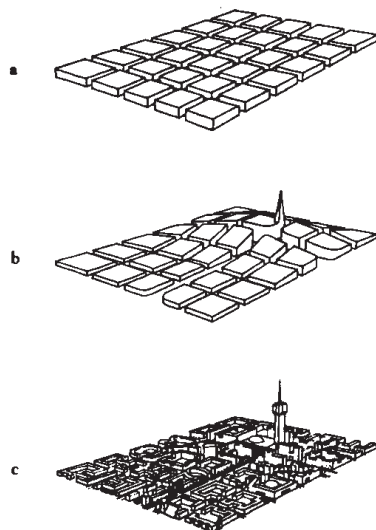
Kukkoson väitöskirjan yhteisöromantiikka kertoo tietynlaisesta yhteiskunnallisesta naiviudesta. Ilman naiviutta kuitenkin nämäkin mielenkiintoiset kokeilut olisivat jääneet tekemättä. Kuten sanottu, väitöskirjan käsittelemät ongelmat ovat aitoja ja tärkeitä. Käsitellyt vain ei yllä väitöskirjatasolle. Suomalaisen arkkitehtiväitöskirjojen "tasosta" on tietysti vaikea esittää arviota niiden vähäisyyden vuoksi. Kaikki ovat laatusiansa.

Viisaan tuntuista

Jorma Mänty on lukenut ja ahkerasti ajatteleva arkkitehti. Harrastus suuntautuu filosofiaan. Luultavasti keskustelut arkkitehtuurin tieteenfilosofisista perusteista jäivät enimmäkseen yksinpuheluksi. Ainakaan väitöskirjassa ei näy viittaustakaan tällaiseen keskusteluun. Männyn väitöskirja on muistiinpanojen laajennus, mikä käy ilmi hänen haastattelustaan jäljempänä, ja valitettavasti näkyy myöskin väitöskirjasta. Väittelijä antaa ystävällisen lukuohjeen: ensin johdannosta suoraan yhteenvetoon, sitten lukukohtaisten yhteenvetojen kautta varsinaiseen tekstiin. Mänty tunnustaa lukevansa itse yleensä tällä zik-zak-menetelmällä. Näin ilmeisesti kokonaisuus hahmottuu helpommin — ja sitä Mänty nimenomaisesti tavoittelee.

Männyn välittömänä kannustimena arkkitehtuurin käsitteelliselle haltuunotolle oli arkkitehtuurin opetuksen kaventumisuhka: yhdyskuntasuunnittelua oltiin leikkaamassa pois arkkitehtuurin yhteydestä. Leikkaukseen liittyy näkemys koko arkkitehtuurin kohteen kehityksestä: kaupungin supistamisesta urbaaneiksi fragmenteiksi. Toisaalta Mänty oli pannut merkille toisenkin suuntaisia pyrkimyksiä: mm. maisema-arkkitehtuuri sai apulaisprofessorinsa. Myös muutoin esiintyi pyrkimyksiä

a) Basic form.
b) Adapted form.
c) Filigree form.

Kaupungin muotohierarkia Männyn mukaan.

nähdä koko fyysinen ympäristö kokonaisuutena. Männyn tavoitteena on kaiken kaikkiaan estää arkkitehtuurin kaventuminen. Tehdäkseen hän asettaa arkkitehtuurin laajan kentän käsitteellisen hahmottamisen.

Tutkielma on ehkä luonnehdittavissa vahvalla näkemyksellä varustetuksi esiteoreettiseksi mielämäkehittelyksi. Yleisellä tasolla arkkitehtuuri on Männyn kehityksessä taiteen ja ammattityön tuotteiden (artefacts) sekä niiden tuotantoprosessissa sovellettujen periaatteiden kombinaatio, kun tavoitteena on saada aikaan merkityksellisiä muotoja (forms) ympäristösuhteissaan. Kaikki ihmistäiteen ja -työn tuotteet edellyttävät tiettyä muotoa (form). Lopullinen aistein havaittava muoto on koristeellinen, ilmi-asumuoto (filigree form). Tämän ilmi-asun takana on kuitenkin kahdentasoisia näkymättömiä muotoja: perusmuoto (basic form) ideaa-

lisena tai riisuttuna muotona ja sopeutettu muoto (adapted form) eräänlaisena ympäristövaateisiin sovellettuna muunnelmana.

Jokainen muototaso vaatii oman arkkitehtonisen erittelynsä. Mänty kritisoi nykyarkkitehtuuria, joka puuhastelee pääasiallisesti koristeellisen ilmiömuodon parissa, ts. vain näyttöarvolla on merkitystä. Postmodernismi on leimallisesti arkkitehtuuria, joka unohtaa kaksi alempaa, perustavampaa, muototasoa. Modernismi ja funktionalismi liikkuvat puolestaan pääasiallisesti toisella muototasolla eli keskittyvät ympäristösuhde- ja funktioky-symyksiin.

Mänty käsittelee osaavasti periaatteita, joilla arkkitehtuurissa tekoaineksille ja -rakenteille (artefacts) annetaan merkityksellinen muoto (attributive, proportional, relational, substantial principles). Seuraavaksi hän siirtyy tarkastelemaan yhteiskunnan ja luonnon, rakennetun ja luonnollisen, kaupungin ja maaseudun suhdetta tai yleisesti yhteiskunnan alueellista, fyysistä olemisen tapaa. Tarkastelumethodina on vastakohtien ykseyden periaate, perusvastakohtaparina on yhteiskunnan fyysiset elementit (artefacts) ja luonto.

Mikäli — kuten Mänty katsoo — arkkitehtuurin kohteena on kaikki rakennettu tai suhde ”rakennettu — luonnollinen”, on tarkastelu perusteltu. On kuitenkin vaikea nähdä, mitä annettavaa arkkitehtuurilla silloin olisi esim. yhteiskunta-maantieteelle yhteiskunnan aluerakenteen analyysissä tai suunnittelussa. Ehkä selitys löytyy Männyin logiikasta: rakennettuun ympäristöön on sementöity aiempi inhimillinen historia, sillä kukin rakennus ja rakenne ilmaisee historiallisen periodin vallitsevia arvoja ja pyrkimyksiä. Tulkitsemalla ihmisen tuottamia rakennuksia ja rakenteita

tulkitsee myös yhteiskunnan ja ihmisen historiaa. Kuitenkin: yhteiskunta (kuten vaikkapa maaseudun ja kaupungin ero) ei palaudu fyysiseen olomuotoonsa. Siitä huolimatta Männyin tarkastelu avaa arkkitehdille oven myös yhteiskuntaan ja kaupunkiin. Ovi jää kuitenkin raolleen muiden revittäväksi.

Ovet auki yhteiskuntaan!

Terttu Pakarinen on repinyt useampaakin ovea — useimmat ovat myös auenneet. Männyin muotohierarkiaan viitaten voisi sanoa, että Pakarinen liikkuu varsin oppineesti kaikilla kaupungin muototasolla. Asettaisin ehdoita Pakarisen väitöskirjan muille tohtoriksi aikoville malliksi. Lukenut, oppinut, teoreettisesti kypsä ja taitava tohtori. Monesti naureskellen sivuutettu Uudistuvan elinympäristön projekti (ns. leppäkerttuprojekti) lunastaa siihen asetetut odotukset ilmeisesti vasta väitöskirjoissa. Lisäähän on luvassa.

Yhteiskuntatieteilijälle väitöskirjan rakenne ja käsitteilytapa on ehkä vieras. Kuitenkin uskoisin, että tutkielma antaa varsin paljon niin arkkitehdille kuin kaupunkisosiologeille. Väitöskirjan empiirisenä aineistona on UE-projektin kaupunginosa-aineisto. Kaupungin-osien valinta perustui Tampereen kehitysvyöhykkeiden analyysiin ja tyypittelyyn väestötekijöiden, sijainnin, alueen iän ja rakentamistavan mukaan. Pakarinen on päätenyt yhdeksään tyyppialueeseen, joiden lopullisessa valinnassa hän painotti arkkitehtonisesti tärkeitä seikkoja enemmän kuin UE-projekti. Alueet on analysoitu osaavasti ja tunnistettavasti. Todistajan lausunnoksi kelvannee, että tämän kirjoittaja on itse asunut neljällä tarkastelluista alueista. Empiria palvelee Pakarisen tutkimuksessa kokonaisuutta oikeassa suhteessa: ei alistu alaviitteiksi eikä alista teoriaa.

Arkkitehtiajattelu on Pakarisen mukaan hämmennyksissä yhteiskunnallisesta merkityksestään ja tehtävästään. Se on kiinnittynyt kestävämmiin käsityksiin kaupungista ja urbaanista. Uuden ammatti-identiteetin luomiseen tarvitaan tieteellistä tutkimusta. On ymmärrettävä, mistä on kysymys toisaalta sosiaalisen ja spatiaalisen suhteessa ja toisaalta arkkitehtuurin ja yhteiskunnan suhteessa. Pakarinen hylkää behavioristisen kaupunkitutkimuksen ja tukeutuu kaupunkianalyysissään Manuel Castelliin, Henri Lefebvreen ja David Harvey'in. Aluekuvauksissa pääinspiraation lähteinä ovt Wolfgang Rauda, Janos Kleineisel, Christoffer Alexander ja Aldo Rossi.

Aluekuvauksissa käydään systemaattisesti läpi sijainti, arkkitehtoinen tyyppi, suhteet: rakennettu/rakentamaton, yhdistetty/erotettu, painotettu/painottamaton, yksityinen/julkinen sekä alueen tunnistuselementit ja eri väestöryhmien elinpiirit.

Aluekuvauksista Pakarinen siirtyy kehitystarkasteluun, jonka johtopäätöksinä on neljä kehityslinjaa:

- 1) kokonaisuus/osat — tasapainon rikkoutuminen
- 2) yksityisen ja julkisen tilan polarisoituminen
- 3) paikallisten tunnuspiirteiden syrjäytyminen kansainvälisen tyylin hyväksi
- 4) alueen rakenteen merkityksen väheneminen suhteessa kaupunkikokonaisuuden rakenteeseen.

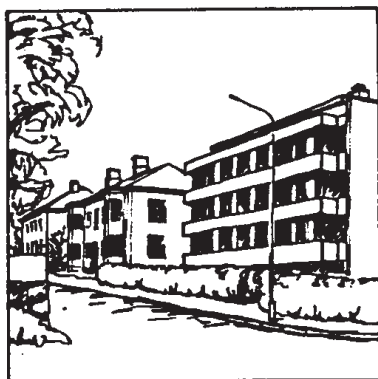
Viimeisessä kappaleessa Pakarinen siirtyy varsinaisesti arkkitehtien uuden ammatti-identiteetin rakentamiseen edellisen kappaleen valmistelevan jakson jälkeen. Pakarinen tutkii mm. tilaa tavarana, urbaania tilaa suhteessa regionaaliseen ja kaupunginosittaiseen (area) tilaan niin yleisesti kuin erityisesti

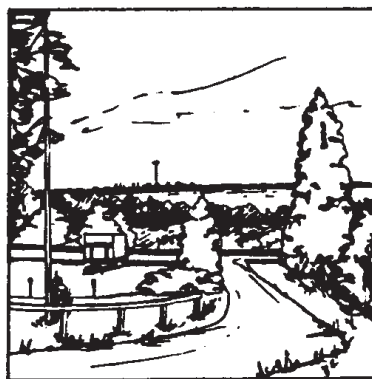
whole/parts

polarization of private and public

international style

urban whole

"For the time being, the areas cannot be reformed by approaching them on the level of areas."

Suomessa. Läpikäyvänä ideana on tutkia kuinka urbaani (yhteiskunnallinen, subjektina) suhtautuu tilaan (objektina). Tiivistettynä kehittämisoheena kaupunginosien (area) uudistamiselle Pakarinen esittää, että niiden on solmittava uusi kaupunkiyhteys. Eristyneisyys on murrettava.

Loppujakso on opiksi arkkitehteille: kulutus ja uusintaminen kaipaavat tuekseen tuotantoprosessin tarkastelun; kaupunginosien yhteisöperusteet ovat riittämättömät eikä niitä voi uudistaa vain alueen sisältä; urbaania on monta laatua jne.

Heitto sosiologeille: spatiaalista ei ole syytä pitää vain sekundaarisena ja alisteisena yleiselle kaupungistumisprosessille.

* * *

Kaikki edellä tarkastellut väitöskirjat ovat nähdäkseni tarpeellisia. Ne ovat hyvin erilaisia — eri mittapuulla mitattavia. Tiedossa ei ole, mitä väitöskirjan teon aikana jäi piirtämättä, mitkä talot pystyttämättä. No, toiset piirtävät, toiset kirjoittavat. Arkkitehteja kaikki tyynni.

SR

Kaupunkisuunnittelu ja -rakentaminen Kalliassa

Riitta Kuoppamäki-Kalkkinen väitteli arkkitehtuurissa tekniikan tohtoriksi vuonna 1984. Tekijä luokittelee työnsä tutkimusalaksi kaupunkisuunnittelun historian. Tämä luonnehdinta ei vastaa tutkimuksen tosiasiallista sisältöä. Toisin aineisto on paitsi itse arkistoista etsittyä myös merkittävältä osalta historiantutkijoiden muokkaamaa ja tulkitsemaa. Tekijän tapa käyttää aineistoaan ei kuitenkaan ole idiografisen historiantutkimuksen mukainen. Sen sijaan Riitta Kuoppamäen työ liittyy luontevasti siihen kaupunkia koskevaan tutkimukseen, jonka akateemiset juuret ulottuvat 1800-luvun loppupuoleen ja vuosisadan vaihteeseen ja jota tieteen tutkimuksessa on ollut tapana kutsua konkreettiseksi sosiaalitutkimukseksi. Tämän koulukunnan puitteissa suoritettu muun muassa kaupunkityöväestön elin- ja asumisolaja koskeva tutkimus sai loistokasta jatkoa Väinö Voionmaan Tampereen historiassa ja Heikki Wariksen Työläisyhteiskunnan synnyssä Helsingin Pitkän sillan pohjoispuolelle. Toisen maailmansodan jälkeisenä aikana tämän kaupunkitutkimusperinteen merkittävin jatkaja on ollut Sven Erik Åström.

Kuoppamäki-Kalkkinen suhde historiantutkimukseen käy ilmi myös hänen historiallisen määritelmästään. "Historiallisella" kirjoittaja tarkoittaa tutkittavan kohteen muuttumisprosessia, sen synty- ja kehitysvaiheita. Tekijän lähteenä on tässä neuvostoliittolainen Kopnin, likipitään samassa asemassa kuin esimerkiksi Väinö Voionmaalala oli aikanaan tsekki Masaryk.

Kuoppamäki-Kalkkinen määrittelee tutkimuksensa kohteeksi yhden Helsingin kaupunginosan, Kallion, kaupunkisuunnittelun kaupunki-

kehityksen vaikutustekijänä. Lähtökohtana on nyky Kallio, josta käsin tarkastellaan kaupunginosaan kehityshistoriaa. Primaariaineisto on ensisijaisesti arkistomateriaalia. Tämän lisäksi tekijä tukeutuu runsaisiin kirjallisiin lähteisiin, myös kaunokirjallisuuteen ja valokuva-materiaaliin.

Kaupunkisuunnittelun roolin hahmottaminen ei ole mahdollista tarkastelematta niitä yhteiskunnallisia voimia, jotka suunnitteluinstituution ohella vaikuttavat kaupungin kehitykseen. Lisäksi tulee alati ongelmallinen kysymys kaupunkisuunnittelun autonomian asteesta. Missä määrin kaupunkisuunnittelu on itsenäisten arvopäämäärien toteuttaja, missä määrin yleisemmän vallankäytön tai markkinavoimien pyrkimysten kirjaaja, tulkitsija ja propagandisti? Tämä kysymys jää myös Kallion kehityksen osalta avoimeksi.

Kirjoittajan tapa jäsentää tutkimuksena asiakokonaisuuksia osoittaa kypsää ja realistista ymmärtämystä niistä yhteyksistä, joita kaupunkisuunnittelun merkityksen tarkastelu edellyttää. Tutkija on kirjannut myös varsin laajasti oman ajatteluprosessinsa kehitystä ja saamiaan metodologisia virikkeitä. Itse työn kannalta nämä esitykset eivät ole välttämättömiä ja karsinta olisi luultavasti selkeyttänyt esitystä. Toisaalta persoonallisten oppimis- ja oivaltamiselämysten kertominen välittää lukijalle sanoman siitä, ettei kirja ole väkipakolla tehty akateeminen aikuistumisriitti vaan tulos monivuotisesta merkitykselliseksi koetusta työn ja elämän jaksosta.

Kirjan varsinainen uusi anti on huolellinen induktiivinen tutkimus Kallion kaupunkirakenteen kehityksestä ja tämän kehityksen toimeenpanijoista. Kirjoittaja lomittaa taitavasti yhteen rakennuskannan

muutosta ja kaavoituksen vaiheita alueen sosiaalihistoriaan, asukkaiden elinoloihin ja elämäntapaan. Ei ole mitään kovin yllättävää siinä, että kaupunkisuunnittelun autonomian todelliset rajat jäävät tekijältä selvittämättä. Avoimeksi jää myös kysymys, miten Kallion kehitys olisi poikennut tapahtuneesta, jos tonttimaan olisi säilytetty kaupungin omistuksessa eikä sitä olisi ryhdytty myymään yksityisille, kuten 1800-luvun lopulla tapahtui. Keskeinen mutta edelleen vastattavaksi jäävä kysymys on myös miten kaupunginosa olisi kehittynyt, jos rakentamisen ja sen taustana olevan rahoituksen organisaatiota ei olisi ollut toinen.

Vaikka kirjan varsinainen anti on sen iduktiivisessa tutkimusotteessa, kaupunginosaan muutosta koskevan tutkimusaineiston hankkimista ja kirjan jäsentelyä ovat ohjanneet makrososiologiset näkökulmat kaupunkikehityksestä teollisissa kapitalismissa. Yksittäisten havaintojen merkitysten ymmärtämiselle tekijän kiinnostus poliittiseen taloustieteeseen on ollut hyödyksi. Paikoitellen marksilaisesta poliittisesta taloustieteestä haetut tulkinat ovat yksioikoisia ja jopa tautologisia. Maankorosta ja arvonsäysprosessista on toki kirjoitettu paljon ja esimerkiksi sivuilla 193 ja 194 tukeutuminen pelkästään Harveyn teksteihin jättää lukijalle virheellisen yksinkertaisen kuvan alueen tosiasiallisesta ongelmallisuudesta.

”Kaupunkisuunnittelu ja -rakentaminen Helsingin Kalliossa 1880-1980” on vankkaa ja turvallista työtä. Kuoppamäki-Kalkkinen on väitöskirjallaan merkittävästi lisännyt ja syventänyt Kalliota ja yleisemminkin suomalaista kaupunkirakentamista ja suunnittelua koskevaa tietoutta. Tämä on painava ansio etenkin kun otetaan huomioon Kallion kaupunginosaan aikaisemmat nimekkäät tutkijat.

Olisi toivottavaa, että Riitta Kuoppamäki-Kalkkisen väitöskirjan keskeisin anti välittyisi myös laajemman lukijakunnan kuin perin harvalukuisten kaupunkitutkijoiden ja työnsä perusteita koskevia kysymyksiä pohtivan suunnittelijakunnan osan tietoisuuteen. Teknillisen korkeakoulun arkkitehtias-ton yhdyskuntasuunnittelun laitoksen sarja ei ehkä tässä suhteessa ole tavoitettavuudeltaan paras mahdollinen julkaisukanava.

PU

Miksi kaikki tämä vaiva?

Tampereen teknillisen korkeakoulun arkkitehtikoulutusta ja erityisesti jatko-opiskelua on leimannut keskusteluyhteys yhteiskuntatieteilijöihin. Herkkyys yhteiskunnallisille kysymyksille ei johdu pelkästään Tampereen yliopiston läheisyydestä, vaan kyseessä on tiedeyhteisön tietoinen linjavalinta. Väitöskirjatarkastelussamme on kaksi tampere-laista tohtoria, Terttu Pakarinen ja Jorma Mänty. Spekuloimme artikkelimme aluksi väittelyn yksityisistä ja yleisistä vaikuttimista. Näin asian näkivät Terttu ja Jorma itse asiassa kuuluna puhelimesta.

Sauli Rouhinen: Mistä johtuu tämä väitöskirjasuma?

Terttu Pakarinen: Jatko-opiskelijajärjestelmä on kaiken perusta. Jatko-opiskeluinstituution toiminta on käynnistännyt väikkäripyörän. Tämä on arkinen ja tärkein selitys.

Jorma Mänty: Itse tein väikkäriin ensi version jo v. 1976 suunnittelun teoriasta. Sain apurahan Lontooseen, jossa kävin väikkäristä keskusteluja. Vastaus oli tylynlainen: teema on pohdittu jo tyhjiin — ei ajankohtainen. Mielenkiinto lopahiti siihen.

Vuonna 1983 sain Akatemialta varttuneen tieteenharjoittajan apurahan. Kävin läpi laajat muistiinpanoni ja totesin, että niistä saisi kyllä kokoon väikkärinkin. Muistiinpanoista löytyi punainen lanka, jota seuraamalla kokosin vuodessa väitöskirjan.

SR: Olivatko tulevat professorit kannustimena?

TP: Professorien aukeaminen ei juuri näy tässä väittelijäjoukossa — joskin poikkeuskin löytynee. Työt on tehty pelkästä ambitiosta eikä spekulatiosta. Itsensä kehittämi-

nen ja tiedeintressi ovat olleet aitoja vaikuttimia.

JM: Virkoja on kyllä aukeamassa, mutta omalla kohdalla tämä ei ole ollut mielessä.

SR: Mitä 60-luku selittää?

TP: Mukana on jo varhaisessa vaiheessa pohdiskelut aloittaneita. Suurin osahan on ajautunut käytännön töihin, missä ei paljon pohdiskella. Ehkä väikkäreitä tehneet ovat saaneet yhteiskunnallisia herätteitä enemmän. Ainakin se kelpaa osaselitykseksi.

JM: Tällä hetkellä yhteiskunnallisuus on pois muodista. Itse olin kyllä 60-luvulla perustamassa Enemmistö r.y:tä ja Aleksin suunnitelmata tekemässä. Silloin osallistuttiin. Nyt mielenkiinto on suuntautunut filosofiseen pohdiskeluun.

SR: Olisiko muita yhteisiä selittäjiä?

TP: Vaikka mitään yhteistä keskustelufoorumia ei olekaan, niin tietoisuus siitä, että toiset tekevät väikkäriä on innostanut muitakin. Jonkun verran on ollut yhteistyötäkin — esim. kaikki jatko-opiskelijat kokoontuivat Teknilliseen korkeakouluun. Tällöin tosin väikkärit olivat jo hyvässä vauhdissa. Työt voidaan nähdä **puheenvuoroina keskusteluprosessissa**, josta Arkkitehti-lehti ei kuitenkaan näy tietävän mitään.

SR: Suhde yhteiskuntatieteisiin?

TP: Itse en ole tukeutunut yhteiskuntatieteisiin tarkoituksella, että löytäisin sieltä ”tieteellisyyden”. Yhteiskunnallinen relevanssi on tärkeä **kaikissa töissä**. Siksi yhteiskuntatieteistä toki löytyy apua. Olen halunnut nimenomaan kehittää arkkitehtuuria ja sen tieteellistä perustaa.

JM: TTKK on jatkuvassa keskusteluyhteydessä yhteiskuntatieteilijöiden kanssa — erityisesti Ari Ylösen kanssa. Itse olen keskittynyt lähinnä filosofian alan yhteyksiin ja Terttu Pakarinen seuraa yhteiskuntatieteen kehitystä ja keskustelua.

TP: Väitöskirja ja väittely on institutionaalinen tie puheenvuorolle ja takaa sille tietyn **painon**. Väitöskirjan tasovaatimukset takaavat myös puheenvuoron laadun. Oma väittelymotiivi ei ole naisnäkökulma ja pätemisen tarve maskuliinisella alalla, mutta ilmeisesti väitelleissä tämäkin selitys toimii osaselittäjänä.

JM: Pitää osittain paikkansa, että naiset pätevät väikkäreiden kautta.

SR: Väitöskirjakriteerit ovat epäilemättä ongelmalliset arkkitehtuurin alueella — eikä vähiten siksi, että väikkäreitä valmistuu niin vähän?

JM: Väitöskirjoja tehdään todellakin niin vähän, että arvostelukriteerit on mietittävä joka kerran erikseen. Nyt tehdyistä väitöskirjoista voisi todeta, että esim. Kukkosen väikkäri on hyvin käytännöllinen, kun taas oma työni on äärimmäisen teoreettinen. Tertun työ on tieteellinen perusväikkäri ja Kuop-pämäki-Kalkkisen perinteisen tutkimuksellinen. Tarjonta on varsin pientä. Muutamille väitöskirjatarjokkaille ei ole annettu julkaisulupaa. Tampereella väittelyä on pyritty edistämään pitämällä jatkuvasti lisensiaattiseminaareja. Vastaavasti esim. Oulussa ei ole jatkokoulutusta, vaikka sielläkin on tehty väikkäreitä. Ote on kuitenkin väitöskirjoissa aivan toinen kuin nyt tarkasteltavissa töissä — kiviverhousta ja muuta rakennusteknistä.

Väittelyyn kuuluu olennaisena osana tieteellinen keskustelu. Suomessa sitä ei ole käyty oman työni ti-

moilta lainkaan. Onneksi olen saanut paljon palautetta ulkomailta. Se innostaa.

Pieni keskustelu väitöskirjasta

Jussi Rautsi: Jeja-Pekka Roos käsitteli kovakouraisesti väitöskirjaasi tämän artikkelin edellisessä osassa. Kestääkö kantti?

Kirmo Mikkola: Kyllä kestää... Kantti tulee siitä kun kalliota louhitaan paljain käsin. Siinä toinen pitää lekaa ja toinen lyö kantin päälle. Jos ei lekaa pidä kunnolla, kipeytyy paikat. Sitä olen nuorempana paljon tehnyt. Minulla on hyvä kaksoistausta; toinen jalka on Eiran etupiholla ja toinen Pitkäsillan pohjoispuolella. Nykyään on vaikea hankkia tällaista taustaa.

JR: Jeja-Pekka Roos näyttää olevan sitä mieltä että vain yliopistoyhteiskuntatieteilijät, nuo nykyajan papit, osaavat väitellä. Miksi sinä väittelit?

KM: Saarisen veljentytär oli kolmekymmentäluvulla pianonsoiton opettajani. Kesäni vietän vaatimatommassa Saarisen piirtämässä kalamajassa, jossa Maksim Gorki piileskeli santarmeja. Tunnen tämän historiallisena yhteytenä.

Tutkielmalla oli kaksi tarkoitusta. Ensinnäkin se on laajan Saaris-kokonaisuuden osa. Halusin koestaa oman osuuteni akateemisen kritiikin tasolla. Sen lisäksi siinä oli mukana tietoinen yritys toimia ladun avaajana. Arkkitehtuuritutkimus on vaikea asia; siinä rämmittää umpihangessa. Suksi tarttuu juurakkoon... Myöhemmin sivakoivilla on sitten toivottavasti helpompaa. Minä en ole koulutettu tutkija. Olen arkkitehti. Tästäkin syystä sen tein.

JR: Etkö siis pysy lestissäsi? Amatööriutkija?

KM: Sanan amateur etymologia on hauska, sehän tarkoittaa rakastajaa... Tietoa pitää rakastaa. Suhdetta siihen ei pitäisi päästää kovin etäiseksi, esimerkiksi näennäisteorioilla. Ihmistä pitää rakastaa ja yhteiskuntaakin.

JR: Sanoit olevasi arkkitehti. Oletko siinä työssä turhautunut?

KM: Tämä työ on paljon juuri rajamaastoissa liikkumista. Riskien ottaminenkin kuuluu — ainakin pitäisi kuulua — ammattiin, huolimatta mahdollisesta jälkepäin tulevasta tieteellisestä kritiikistä... Puhuin arkkitehtuurista. Kaupunkisuunnittelu on vieläkin komplisoidumpi asia. Se on yhteiskunnan tulkintaa. Siinä arkkitehti jää helposti rattaisiin.

JR: Olet kuitenkin ollut keskustelussa mukana pitkään. Arkkitehti-lehden päätoimittaja olit sen yhteiskunnallisella kaudella. Miksi nyt tutkit klassikkoja?

KM: Saarinen oli työn titaani mutta eli omaa aikaansa, ja itse asiassa pysyikin siinä ajassa. Aalto oli ihme; hänen ulottuvuutensa oli ajallisesi laajempi. Hän rakasti antiikkia ja modernismia. Sen lisäksi hän näki aika paljon sitä, mikä tuloslossa oli ja on. Hän oli patriotti joka aina palasi kotiin. Aalto pani myös ideologisesti paljon peliin, siis riskeerasi siinä. Orwellin visiot ovat horisontissa. Asioiden inhimillisiä kustannuksia ei paljon kysytä.

JR: Patrioottisuus... Erikoinen asia rakentamisen vuonna, kun päällimmäisenä huolenaiheena näyttää olevan rakennusalan kansainvälisen kilpailukyvyyn turvaaminen...

KM: Aalto esimerkiksi; hän teki hartiavoimin töitä suomalaisen kulttuurin hyväksi. Tällaisia ihmisiä tarvitaan silloin kun itsenäisyys on uhanalaisena. Viittaaan myös

vuosisadan vaihteen musiikkiin ja Saarisen varhaisvaiheeseen. Silloin ymmärrämme miten tärkeä asia arkkitehtuuri on Suomelle ollut. Viisikymmentäluvun funktionalismi oli hienoin paikallinen sovellutus maailmassa.

JR: Tunnut pitävän maasta ja kansasta. Millaisina näet kansan kaupunkikulttuurin käyttäjänä?

KM: Päätiet ovat jatkuvasti viikonloppuisin täynnä. Kainuun korvesta Teollisuussuomeen tuotetut kaipaavat kotiin. Kaipuu on voimakas. Perinteinen kaupunkikulttuuri ei ole suurimpaan osaan iskostunut; pitäisi löytää meikäläisiä ratkaisuja. Tämä on laaja maa.

JR: Puhutaanko kaupunkikulttuurista toisin kuin tehdään. Esimerkiksi keskiajan Firenzestä? Jälki on kuitenkin usein aika brutaalaa?

KM: En arvostele kollegoita... Arkkitehti on taloudellisiin järjestelmiin sidottu. Se on joskus nöyryyttävää.

JR: Osa suunnittelun tuloksista on kansanvaltaisen järjestelmämme mekanismin tulosta. Arviot ja päätökset heilahtelevat usein laidasta laitaan. Ongelma on ajankohtainen harkittaessa esimerkiksi vanhojen rakennusten uusia käyttömuotoja. Kumman tulisi joustaa, ihmisten vai talojen?

KM: Hyötyä on monenlaista, ja aina pitäisi kysyä kenen hyväksi se tulee. Kuusikymmentäluvulla rakennettiin tarpeettomia moottoriteitä ja asumiskelvottomia lähiöitä. Jotkut hyötyivät tästä suuresti.

JR: Voiko suunnittelija päästä hyvään lopputulokseen nykyisissä oloissa? Suunnittelukäytännön menetelmällinen puolihan on kehittynyt. Auttaako CAD hallitsemaan laajempia kokonaisuuksia?

KM: Ylisofistikoituneet menetelmät elättävät niinsanottua tietoyhteiskuntaa. Pitäisi pystyä vielä näkemään yhteiskunnan perusrakenteet kaiken hölynpölyn alta. Ja pitäisi pystyä näkemään niiden keskinäinen syke.

JR: Palataan vielä Saariseen. Väitös on osa pitkää arkkitehtuurikeskusteluasi. Suunnittelun tuloksia ja taustoja on usein vaikea tutkia koska mekanismeista ei usein jää mitään käteen tarttuvaa tutkimuskohdetta. Sinulla on kuitenkin Saaris-teoria...

KM: Saarissa ajallinen etäisyys vaikutti. Hän ei avautunut persoonallisuutena; motiivit ja luonnekuva jäivät pitkälle arvoitukseksi. Aallon koen läheisemmäksi. Toimiessani opettajana Amerikassa 70-luvun alussa huomasin siellä Saarisen työn uudelleenarviointia. Tapasin työtovereita Cranbrookin ajoilta...

JR: Miksi taas Amerikka ja Suomi? Michael Graveshan kiistää moisen vertailun mahdollisuuden Arkkitehti -lehdessä...

KM: Saarinen palasi kasvattajana nuoruuden jäljilleen. Hänen isänsä menetti virkansa perustettuaan venäläistämisen aikana kansakouluja Inkerinmaalla. Tästä syystä hän joutui epäsuosioon. Kukaan ei voi väittää vääräksiään ajatustani siitä, että Saarisen hajakeskitysperiaatteen rakenteelliseen ja vertauskuvalliseen perusratkaisuun liittyi lapsuuden kokemuksia. Tässä on poliittinen paralleeli...

Jotkut meistä tuntevat Kannakselta käsitteen heinätie. Se oli commuter trafficia siihen aikaan... Ja suomalaiskylät rakentuivat koulun tai kirkon ympärille; rakenteellisesti ne olivat itsehallinnollisia lähiöitä. Saarisen koulukaupunki Tampere taas rakentui ulkomaiselle pää-

omalle, Saarista tuli kosmopoliitti. Aalto oli tässä suhteessa patrioottisempi. Hän halusi näyttää mihin suomalainen kykenee.

Talous, teollisuus ja arkkitehtuuri

JR: Viittasit pääomaan, ulkomaiseen... Tämähän on systeemi edelleenkin. Saarinen osasi sen pelin, hän oli osakkaana kiinteistöfirmoissa. Olisiko suunnittelijan opelettava pelin säännöt tänään samalla tavalla?

KM: Suomalaisen taloussysteemin varhaisin muoto olivat läänitykset. Olen sitä mieltä, että silloin oli järkeviä virkamiehiä jotka tätä kautta toteuttivat yhteiskuntavastuuta. Teollistamisen alkuvaiheisiin sisältyi paljon tätä ajattelutapaa.

Vanhemmissa teollisuusmaissa tilanne riistäytyi käsistä. Siinä tilanteessa Engels tutki työväenluokan asemaa sen asuntotilanteen kautta. Tällainen todella kriittinen tutkimusperinne näyttää sosiologiassa muuten lopahtaneen. En tiedä syytä ...

No, puunjalostusteollisuudessa ja varhaisessa raskaassa teollisuudessa, Suomessa, tämä yhteiskuntavastuun perinne jatkui vielä tämän vuosisadan alussa; silloin luotiin Venäjän markkinoihin perustuva vauraus. Näiden self-made teollisuusmiesten yhteys työhön, siis oikeaan työhön, oli vielä vahva. Arkkitehtuuri oli tämän kokonaisuuden osa, ja sillä oli materiaallinen perusta ja tarkoitus. Yhdyskunnat perustuiivat työlle.

Vanhat teollisuudenalat elävät vielä. Mutta sitä mukaa kuin ideologiat menettävät merkitystään ja politiikka muodostuu pelkäksi vallalla askaroinniksi murtuu arkkitehdinkin työn perusta. Arkkitehtuuri ja kaupunkirakentaminen rappeutuvat. Nythän asioita ja ihmisiä oste-

taan ja myydään niitä edes näkemättä. Yhteiskuntavastuu on kadonnut taivaan tuuliin... Nyt eletään kynnistä vaihetta.

JR: Tyhmä kysymys: mikä on käsitkiesi teollisuudesta rahoittajana?

KM: Teollisuuden tilauksethan ovat olleet eräs tärkeimmistä tavoista päästä tekemään taiteellista työtä. Muutenhan suunnittelijan elämä olisi yhtä pitkää vekselikierrettä.

JR: Palataan vielä reformismin ongelmaan. Se ajattelutapahan on yksi suomalaisuuden yhdyskuntasuunnittelun historiallisista linjoista, siis hyvän yhdyskuntasuunnittelun... Saaris-väitöksessäsi tunnustat tulokset mutta pidät sitä poliittisesti arveluttavana.

KM: Kun täyten tasavuotia olivat entiset taistolaisopiskelijat perustaneet orkesterin ja lauloivat minulle. Olin vähällä itkeä. No, minulla on Kruppin julkaisu vuodelta -19. Siinä silloinen johtaja selvittää hallitukselle firmansa asuntopoliittikkaa. Sanoo, että silloin kun myrsky käy ylitsemme, on se homma ainoa joka jää jäljelle...

JR: Tässä on vähän samoja tunteja kuin Böllin Biljardia puoli kymmeneltä.

KM: Paradokseja on monenlaisia. Itse olen pioneerivänrikki...

JR: Mitä mieltä olet kuvataiteen ja arkkitehtuurin suhteesta? Veistät ja teet kuvia. Pitäisikö taloissa olla taidetta enemmän kuin yksi prosentti? Voisiko olla sata prosenttia, rakennustaidetta?

KM: Tässä on kysymys samasta kuin proosan ja lyriikan suhteesta. Ihminen on vapaata kuvataidetta tehdessään vapaa. Arkkitehtuurin käytännölliset ehdot ovat tiukat.

Täytyy myös muistaa perinne. Hyvän arkkitehtuurin tekijät tekevät aina kuvia.

JR: Työhuoneessasi ei ole näyttöpäätteitä eikä muitakaan CAD -vehkeitä. Oletko käsityöläistohtori?

KM: Käsilläni minä hommani teen. Vanha tekniikka on sitäpaitsi tällä alalla hyvää; ihme ettei sähköntarkastuslaitos hyväksy porsliinisia kytkimiä. Ne ovat parempia kuin muovivehkeet.

Ei arkkitehtuuri ole tekniikkaa, vaikka sekin pitäisi hallita. Ei se ole taidetta myöskään, vaikka sekin olisi hallittava. Parhaimmillaan se on elämän tulkintaa. Tätä mieltä olen edelleenkin. Vaimoni löysi papereistani vanhoja runoja. Sodan jälkeen tehtyjä, elämä oli raskasta silloin. Huomaan ettei tietoteoriani ole muuttunut millään lailla.

Arkkitehdit, tiede ja tutkimus

Arkkitehtien tutkimustoiminta ei ole meillä tuottanut suurempaisia tuloksia. Siitä ehkä ollaan yksimielisiä, ainakin kun verrataan muihin pohjoismaihin. Elias Cornell, Björn Linn, Christian Norberg-Schoulz, Steen Eiler Rasmussen, Henrik O. Andersson, Fredrik Bedoire... ovat osoituksena arkkitehtien suorittaman tutkimuksen elinvoimasta muualla. Arkkitehtisuunnittelu ei ole yksinomaan taidetta. Se on myös soveltavaa tutkimusta — tai ainakin tuotekehittelyä muistuttavaa toimintaa. Siksi arkkitehtien luomisprosessiin liittyy paitsi synteettistä luomista myös analyttistä ajattelua — jopa tutkimusta.

Jotta tämä suunnittelu voisi elää sillä täytyisi olla aktiivinen suhde tieteelliseen tutkimukseen aivan kuten insinööri- ja ekonomisti-suunnitte-

lulla on. Nyt on ilmeistä, että tämä suhde on heikko, ja varmasti heikompaa kuin mitä arkkitehtuurin tila päällepäin näyttää. Voisiko syy olla maamme arkkitehtuurin kehittämisen keskeisessä laitoksessa, kilpailuperinteessä? Se nimittäin tarjoaa mahdollisuuksia suunnittelu-rutiineista vapaalle luomiselle ja analyttiselle ajattelulle. Olisiko se ottanut tutkimuksen paikan? (Kilpailujen tulokset hyödynnetään siten arkisuunnittelussa.)

Kilpailu, ja erityisesti laaja ideakilpailu, muistuttaa osin tutkimusasetelmaa. Ohjelma on annettu, mutta sen muuttuminen ehdotukseksi edellyttää paitsi kriittistä analyysiä tekijältä usein myös oman suunnitteluongelman määrittelyä. Itse suunnitteluprosessissa haetaan pitkään metodia — ”suunnittelumenetelmää” — määrittelyn ongelman käsittelemiseksi. Ei ole harvinaista, että menetelmä on aikaisempien kilpailujen ”menetelmien” edelleenkehittämistä. Välituloksia ja itse suunnitteluprosessia joudutaan usein punnitsemaan kriittisesti kilpailun aikana (— ei ainoastaan aikapulan vuoksi). Myös arvosteleminen, johon jokainen vähänkin menestynyt suomalainen arkkitehti joutuu mukaan, muistuttaa analyttistä tutkimusta. Lähtökohtien, tavoitteiden ja tulosten väliset suhteet joudutaan arvostelussa määrittelemään. Arvostelutilanne sisältää siten samoja elementtejä kuin väitöstilaisuus.

Tieteellisen toiminnan perusedellytys — vapaus — toteutuu suorasti kilpailussa. Kilpailija esittää silloin oman perustellun vastauksensa kilpailun peruskysymykseen. Hyvässä arvostelussa osoitetaan ongelmanasettelun olleen hedelmällinen tai virheellinen sekä ehdotuksen suhde omaan lähtökohtaansa, muiden lähtökohtiin ja muiden ratkaisuihin. Joskus, ehkä useinkin kilpailijan kädet on sidottu. Joskus kilpai-

Nousta vuorelle
ilman kaipausta olevaiseen
vaistot kahlehdittuina

Kuulla kaukaisten kaupunkien laulu
ja muistaa
kuinka lämmintä on liha
ja kuinka punaista veri
eikä kuitenkaan kaivata mitään

(Miksi he sivelevät torninsa valkoisiksi?
kun krematorioiden savu
kuitenkin likaa kaiken)

Nähdä kuinka tiedon ankara rakennus
sekin kaatuu
sillä kaiken lopputulos on epätieto
jonka puhtaudessa ajatus
on vain arpeutuva haava

lulla jopa pyritään legitimoimaan kyseenalaista lähtökohtatavoitetta joka on ikäänkuin piilossa. Näin oli Pispala-kilpailussa ja näin oli myös, kun Puu-Käpylän purkamista, Sinebrychoffin puiston pilaamista ja Wulffin kulman purkamista yritettiin perustella kilpailun avulla. — Mutta tämä on jo toinen juttu.

MS

Pitäisikö arkkitehtien sitten lainkaan kirjoittaa väitöskirjoja?

Vastaukseksi tähän kysymykseen voidaan ensinnäkin tarkastella arkkitehtikoulutusta osana sitä koulutusrakenteen muutosta ja taistelua symbolisista asemista joka on johtanut ääritapauksina esim. Taideteollisen korkeakoulun ja Sibelius-Akatemian kaltaiseen kehitykseen. Näihin laitoksiinhan on lainattu korkeakouluista tutkinnon uudistuksen jälkeisiä, akateemisuudeltaan kyseenalaisia nimityksiä ja muotoja, joiden sisällä yritetään saada aikaan taiteilijoita. Lopputulos on ilmeisesti se, että hyvät taiteilijat syntyvät järjestelmästä huolimatta mutta määrätysissä tapauksessa järjestelmä saattaa onnistua tuhoamaan ihmisen josta muuten olisi tullut hyvä taiteilija. Näin voi käydä kun vaikkapa ns. yleisopin-
tovaatimukset asetetaan musiikillisten taitojen edelle taikka koulutusohjelmarajat estävät kahden keskeisen, mutta eri ”putkeen” kuuluvan taidon yhdistämisen.

Arkkitehtiväitöskirjat ovat tältä kannalta katsottuina anomalia, linjapoiikkeama. Arkkitehti kuvittelee olevansa ja esiintyy usein taiteilijana, käytännössä hän suorittaa yleensä hyvin teknistä rakennuspiirustus- ja suunnittelutyötä, jossa taiteilijalla on perin vähän osuutta muuta kuin hänen omassa mielikuvituksessaan (tähänhän arkkitehdit toisaalta vetoavat kun tuloksia arvostellaan); väitöskirja taas ei ole kumpakaan näistä, vaan sen pitäisi olla tieteellinen tutkimus, opin näyte.

Toinen näkökulma onkin sitten juuri tieteen näkökulma. Arkkitehtuurihan ei sinänsä ole tiedettä, mutta rakennuksia, asemakaavoja, kaupunkirakenteita ja arkkitehtuurin historiaa voidaan tutkia tieteellisesti. Tämä ei kuitenkaan erinäisille arkkitehdeille riitä. Heidän on

pyrittävä luomaan Arkkitehtuurin korkea metatiede, hölynpöly jonka esikuvista yksi oli juuri Le Corbusier.

Oppineet arkkitehdit ovat arkkitehtien keskuudessa korkeassa kurssissa: se näkyy puheissa ja kirjoituksissa. Niissä siteerataan mielellään käsittämättömiä lähteitä, lainailaan sieltä täältä asioita joita ei oikein ymmärretä ja yhdistetään kaikki melkoisen epämääräiseksi mössöksi jonka tavoitteena on Syvällisyys. Harvoja poikkeuksia toki on, lähinnä arkkitehtuurin omalla alueella eli historiassa, jossa taidehistorioitsijat ja arkkitehdit kilpailevat, edellisten eduksi. Yhteiskuntatieteilijän näkökulmasta arkkitehtien yhteiskuntaa luotailevat väitöskirjat ovat kovin triviaaleja ja niiden syvällisyys mitä suurinta pinnallisuutta. Sen sijaan aidosti arkkitehtuuria käsittelevissä väitöskirjoissa, jossa arkkitehti on tietoisesti pysytellyt omalla alueellaan, tulos on usein hyvinkin kiinnostava, ellei sitten kysymys ole muusta syystä johtuneesta epäonnistumisesta.

Arkkitehti siis pysyköön lestissään, varsinkin kun hän tekee väitöskirjoja. Silti, kuten jo ensimmäisessä osassa todettiin, on aina parempi että kunnianhimoinen modernistinen arkkitehti tekee väitöskirjoja kuin suunnittelee taloja. Miten mielellään panisi esimerkiksi Forumkorttelia tai Stockmannin lisärakennusta koskevan tutkielman vain kirjahyllyyn, helpotuksesta huokaisten! Ja miksi Alvar Aalto ei 1950-luvun lopulla siirtynyt täysin akateemisten intressien pariin...

JPR